

УДК 340.1

DOI <https://doi.org/10.32782/1813-338X-2024.1.44>**А. В. Марковський**

здобувач кафедри права та публічного управління

ЗВО «Університет Короля Данила»

ORCID ID: 0009-0005-8200-704X

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ОПРИЛЮДНЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА: ДОСВІД ДЛЯ УНІФІКАЦІЇ ДОСТУПУ ДО ПРАВА В УКРАЇНІ

У статті аналізується проблема забезпечення правової визначеності та доступності правової інформації в умовах цифрової трансформації державного управління. Автори виходять з того, що існуюча в Україні фрагментована система оприлюднення нормативно-правових актів створює значні ризики неоднозначності та втрати автентичності юридичних документів. Це зумовлює виняткову актуальність дослідження концепції створення єдиного вебпорталу для офіційної публікації нормативно-правових актів як системного рішення.

Метою дослідження є з'ясування правової природи, функціонального призначення та практичного значення такого вебпорталу, а також його ролі в забезпеченні принципів прозорості та верховенства права. Для досягнення цієї мети застосовано порівняльно-правовий метод, який дозволив проаналізувати досвід функціонування аналогічних європейських платформ, зокрема EUR-Lex (ЄС), Légifrance (Франція), Gesetze im Internet (Німеччина) та Legislation.gov.uk (Велика Британія).

У статті доведено, що єдиний вебпортал є не просто технічним інструментом, а важливим правовим інститутом, що забезпечує автентичність та достовірність правових актів. Аналіз зарубіжних практик показав, що подібні централізовані системи є невід'ємними елементами правових систем демократичних держав і відповідають високим стандартам відкритості та прозорості. На основі виявлених принципів функціонування (офіційності, достовірності, єдності та відкритості) сформульовано рекомендації щодо створення та вдосконалення такого ресурсу в Україні. Це сприятиме довірі до державних органів.

Отримані результати підкреслюють, що впровадження єдиного вебпорталу для оприлюднення нормативно-правових актів має ключове значення для гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами, зміцнення довіри до державних органів та формування сучасної правової культури.

Ключові слова: нормативно-правовий акт, електронне оприлюднення нормативно-правових актів, норма права, єдиний вебпортал, правова культура, правове виховання, правова політика, цінності правової політики, заохочення в праві, заохочувальні норми.

Актуальність теми дослідження. В умовах цифрової трансформації державного управління та суспільних відносин доступність правової інформації стає ключовим чинником забезпечення принципу верховенства права. Одним із фундаментальних аспектів реалізації цього принципу є своєчасне та автентичне оприлюднення нормативно-правових актів. Адже будь-який закон чи підзаконний акт може вважатися легітимним та таким, що підлягає застосуванню, лише за умови його офіційного оприлюднення. Існуюча фрагментована система публікації, що включає різноманітні друковані та електронні джерела, створює ризики неоднозначності, затримки доступу та втрати автентичності юри-

дичних документів. Концепція єдиного вебпорталу для офіційного оприлюднення нормативно-правових актів виступає як системне рішення, спрямоване на уніфікацію та централізацію цього процесу, забезпечуючи високий рівень достовірності та доступності правової інформації. Відповідно проблема створення єдиного вебпорталу для оприлюднення нормативно-правових актів набуває виняткової актуальності як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

Формулювання мети дослідження. Метою дослідження є з'ясування правової природи, функціонального призначення та практичного значення єдиного вебпорталу для оприлюд-

нення нормативно-правових актів в Україні, а також виявлення його ролі у забезпеченні принципів прозорості, правової визначеності та доступу до правової інформації у порівняльно-правовому вимірі з аналогічними європейськими практиками (EUR-Lex, Légifrance, Gesetze im Internet, Legislation.gov.uk).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковій літературі проблематику відкритості правової інформації, функціонування офіційних порталів та електронного урядування досліджували: О. Скрипнюк – у контексті конституційних засад відкритості діяльності органів державної влади; О. Баранов – щодо інформаційного забезпечення правотворчої діяльності; В. Гавловський – стосовно правових аспектів інформаційної безпеки; І. Арістова – у сфері розвитку електронного урядування в Україні; М. Савчин – у порівняльному аспекті реалізації принципу верховенства права та доступу до правової інформації; Л. Андрусів аналізуючи техніко-юридичні та методологічні засади оприлюднення нормативно-правових актів, акцентує на важливості використання єдиних, централізованих електронних платформ для публікації законодавства.

Це підкреслює актуальність та необхідність проведення більш ґрунтовного аналізу світових практик функціонування єдиного веб-порталу для оприлюднення нормативно-правових актів.

Виклад основного матеріалу. Єдиний веб-портал для оприлюднення нормативно-правових актів є складовим елементом електронного урядування та виступає інструментом реалізації принципів відкритості, гласності та прозорості у сфері правотворчої діяльності держави. Його функціонування спрямоване на забезпечення доступу громадян, суб'єктів господарювання та інституцій громадянського суспільства до актуальної та достовірної правової інформації.

Правова природа веб-порталу визначається його подвійним призначенням: по-перше, як офіційного засобу оприлюднення проєктів і текстів прийнятих нормативно-правових актів, а по-друге, як інтегрованого електронного ресурсу, що акумулює відомості про нормативні зміни в єдиній інформаційній системі. Це унеможливорює маніпуляції з датою набрання чинності актами та забезпечує їх автентичність.

Концепція єдиного веб-порталу для офіційного оприлюднення нормативно-правових актів не є новою і активно впроваджується в правових системах багатьох країн світу, що свідчить про її ефективність та відповідність принципам

сучасної демократії. Зокрема приклади використання централізованих систем оприлюднення нормативно-правових актів є в ряді європейських країн та міждержавних об'єднань.

Здійснивши аналіз порядку та особливостей оприлюднення нормативно-правових актів як у країнах Європи, так і на інших континентах констатуємо, що використання єдиного порталу для оприлюднення нормативно-правових актів є поширеною практикою світового співтовариства. Найбільш відомим прикладом є EUR-Lex є офіційний веб-портал Європейського Союзу, що забезпечує безкоштовний та цілодобовий доступ до правових актів ЄС, включаючи установчі договори, міжнародні угоди, законодавчі акти, судову практику Суду ЄС, а також підготовчі документи та офіційний вісник Європейського Союзу. Портал функціонує як єдиний інформаційний ресурс, який гарантує автентичність та актуальність текстів, що має ключове значення для забезпечення принципу правової визначеності та прозорості в правовій системі ЄС [10]. Опубліковані тут документи мають офіційну юридичну силу.

Так само, як EUR-Lex в Європейському Союзі, у Французькій республіці функціонує Légifrance – офіційний державний веб-портал правової інформації, що забезпечує відкритий і безкоштовний доступ до нормативно-правових актів Французької Республіки, судової практики та міжнародних договорів. Його функціонування спрямоване на уніфікацію правової інформації та забезпечення правової визначеності, а також реалізує принципи гласності й прозорості у сфері нормотворчої діяльності. Портал розглядається як ключовий елемент правової інфраструктури Франції, що відповідає європейським стандартам відкритості правової інформації [7]. Він надає повний доступ до всіх офіційних текстів з 1947 року, що забезпечує високий рівень правової визначеності.

У Німеччині офіційним ресурсом для доступу до нормативно-правових актів є портал «Gesetze im Internet» [6], створений у співпраці Федерального міністерства юстиції Німеччини та Федерального відомства з питань юстиції. Він забезпечує безкоштовний доступ до чинних законів та підзаконних актів Федеративної Республіки Німеччина. Портал функціонує як електронний аналог офіційного друкованого видання «Bundesgesetzblatt» і гарантує автентичність та актуальність опублікованих текстів. Портал містить актуальні, консолідовані версії федеральних законів, що дозволяє громадя-

нам та юристам швидко знаходити чинні норми права.

Для набуття чинності законодавчий акт у Великій Британії має пройти обов'язкову процедуру публікації у відповідному збірнику законів. Ця практика має давню історію: до 1798 року публічні та приватні закони видавалися разом, але з цього року їх почали публікувати в окремих серіях. Публічні акти з'являються в серії «Public general acts», тоді як приватні – у серії «Local and personal acts».

З розвитком цифрових технологій процес оприлюднення еволюціонував. З 1996 року Канцелярія Її Величності (Her Majesty's Stationery Office, HMSO), що виконує функції королівського видавництва, почала розміщувати британське законодавство на своєму офіційному вебсайті. HMSO відповідає за контроль над публікацією законів, урядових документів, а також офіційних бюлетенів. Додатковими офіційними друкованими та електронними джерелами є урядові газети «London Gazette», «Edinburgh Gazette» та «Belfast Gazette», які видаються приватними компаніями під контролем HMSO.

Починаючи з 2000 року, все законодавство Сполученого Королівства публікується одночасно в друкованому та електронному форматах на сайті HMSO. З жовтня 2002 року електронні версії цих публікацій набули офіційного статусу. Важливою особливістю цієї системи є оперативність: акти парламенту з'являються на вебсайті HMSO протягом 24 годин після їх офіційної публікації у друкованому вигляді. Такий підхід забезпечує швидкий та зручний доступ до автентичних текстів законодавства [9].

Централізоване оприлюднення законодавства здійснюється через вебсайт Legislation.gov.uk – офіційний ресурс, що містить повні та актуальні тексти законодавства Сполученого Королівства та його окремих частин (Шотландія, Уельс, Північна Ірландія). Портал забезпечує відкритий та безкоштовний доступ до чинного законодавства Сполученого Королівства. Портал підтримується Національним архівом (The National Archives) і містить як первинне законодавство (Acts of Parliament), так і вторинне (Statutory Instruments). Особливістю ресурсу є надання не лише оригінальних текстів нормативних актів, а й їх консолідованих версій, що дає змогу простежити зміни у правовому регулюванні. Завдяки цьому Legislation.gov.uk [8] виконує ключову роль у забезпеченні принципу правової визначеності та доступності правової інформації у британській правовій системі.

«Електронна форма оприлюднення нормативно-правових актів підкріплена наявністю загальнодоступних доменів у мережі Інтернет. До таких джерел загальнодоступного домену належить Управління з питань інформації в громадському секторі (OPSI), яке розміщує законодавчі тексти. Окрім джерел публічного домену для законодавства в мережі Інтернет існує кілька служб передплати. OPSI, яка була створена в 2005 році, взяла на себе функції канцелярії королеви (HMSO). Доступ до нормативно-правових актів також забезпечується через такі електронні домени:

1) BAILII (Британський та Ірландський інститут правової інформації) містить тексти законів з 1988 року та статутних документів з 2002 року;

2) LexisNexis Butterworths – нова платформа, що поєднує послуги Lexis та Butterworths. Він містить ті самі законодавчі дані, що і Lexis Nexis Professional, включаючи статuti й анотації Галсбері;

3) Статuti Justis Великої Британії містять повний текст статутів, прийнятих із посиланням між зміненими та внесеними змінами в законодавство, і є єдиною службою, що охоплює всі скасовані та чинні статuti;

4) Westlaw UK (www.westlaw.co.uk або www.westlaw.com) містить укрупнені статuti та чинні CI. На ньому також розміщено історичні версії статутів;

5) Lawtel охоплює посилання на офіційну версію законів та статутні таблиці статусу, що містять подробиці змін і доповнень законодавства із посиланнями» [1, с. 378].

Варто зазначити, що в Україні також здійснюються кроки у цьому напрямку. Наприклад, Офіційний портал Верховної Ради України містить значний обсяг законодавства та є основним джерелом інформації про діяльність парламенту, а Єдиний вебпортал органів виконавчої влади згодом має стати централізованим ресурсом для урядових рішень. Щоб бути ефективним, його функціонування має базуватися на низці ключових принципів:

1. Принцип офіційності. Портал має бути визнаний єдиним офіційним джерелом публікації НПА, що безпосередньо зумовлює набрання ними юридичної сили. Це вимагає закріплення його статусу на законодавчому рівні.

2. Принцип достовірності та автентичності. Всі опубліковані акти повинні бути ідентичними їхнім оригінальним версіям. Цей принцип реалізується через обов'язкове застосування кваліфікованого електронного підпису (КЕП) поса-

дової особи та/або електронної печатки органу, що видав акт, а також використання часових міток для фіксації моменту публікації.

3. Принцип єдності та консолідації. Портал повинен інтегрувати всі НПА, незалежно від суб'єкта їх прийняття, у єдину, структуровану інформаційну базу. Це усуває необхідність пошуку документів на розрізних вебсайтах та ресурсах.

4. Принцип відкритості та безоплатності. Доступ до всіх матеріалів порталу повинен бути вільним, безкоштовним і не вимагати реєстрації. Це є необхідною умовою для забезпечення конституційного права громадян на інформацію.

Однак, процес створення єдиного, інтегрованого та юридично визнаного джерела для всіх видів НПА в Україні ще триває і його впровадження забезпечить сутнісні переваги для суб'єктів правотворчості, правозастосування та громадянського суспільства.

Єдиний вебпортал для оприлюднення нормативно-правових актів посідає ключове місце у сучасній системі інформаційно-правового забезпечення нормотворчої діяльності. Його правова природа полягає в тому, що він є офіційним джерелом оприлюднення проектів і текстів нормативних актів, що забезпечує їх автентичність та юридичну визначеність.

Функціонування цього ресурсу спрямоване на:

- усунення правової та інформаційної невизначеності;
- уніфікацію доступу до законодавства;
- підвищення прозорості діяльності органів влади;
- залучення громадськості до процесу нормотворення;
- формування довіри до правової системи держави.

У контексті міжнародного досвіду слід відзначити, що подібні електронні ресурси вже стали невід'ємними елементами правових систем демократичних держав: EUR-Lex у ЄС, Légifrance у Франції, Gesetze im Internet у Німеччині, Legislation.gov.uk у Великій Британії. Вони виконують однакову функцію – забезпечують безкоштовний, оперативний та автентичний доступ до правових актів, що є фундаментальною передумовою правової визначеності, стабільності правопорядку та дотримання принципу верховенства права.

Для України створення та розвиток єдиного вебпорталу нормативно-правових актів має не

лише внутрішнє значення, але й зовнішньополітичний вимір, оскільки відповідає європейським стандартам відкритості та прозорості. Це сприяє гармонізації українського законодавства з *acquis* ЄС, а також утвердженню демократичних принципів врядування.

Отже, єдиний вебпортал є не просто технічним інструментом інформування, а важливим правовим інститутом, що забезпечує ефективну комунікацію між державою та суспільством, формує сучасну правову культуру, сприяє зниженню рівня правового нігілізму та посиленню довіри до органів державної влади. У перспективі його розвиток має бути пов'язаний із подальшою інтеграцією в загальноєвропейський простір правової інформації та впровадженням інноваційних цифрових технологій у сферу нормотворчої діяльності.

Висновки. На підставі викладеного можна зробити низку важливих висновків, які мають як теоретичне, так і практичне значення для формування ефективної моделі електронного оприлюднення нормативно-правових актів в Україні.

По-перше, єдиний вебпортал для оприлюднення нормативно-правових актів є не лише техніко-організаційним інструментом, а й правовим інститутом, що виконує ключову функцію в механізмі реалізації правової політики держави. Його ефективне функціонування є втіленням цінностей правової політики: відкритості, прозорості, юридичної визначеності, доступності правової інформації, що, у свою чергу, є умовою реалізації принципу верховенства права.

По-друге, доступність, оперативність та автентичність електронного оприлюднення сприяють підвищенню рівня правової культури населення, оскільки забезпечують якісне правове виховання, формування свідомого ставлення громадян до права та підвищення правової обізнаності. У цьому контексті електронне оприлюднення набуває значення не лише як інструмент інформування, а як засіб формування ціннісного правового середовища в державі.

По-третє, міжнародна практика (ЄС, Франція, Німеччина, Велика Британія) свідчить про те, що централізовані електронні ресурси, які мають статус офіційних джерел, давно стали невід'ємним елементом демократичних правових систем. Їх приклади доводять: належне електронне оприлюднення нормативно-правових актів забезпечує реалізацію норми права як соціального регулятора, зміцнює правопорядок та довіру до правової системи.

По-четверте, для досягнення високої якості електронного оприлюднення необхідним є використання заохочення в праві – як форми стимулювання органів державної влади, особливо місцевого самоврядування, до якісної реалізації обов'язків у сфері публічності. Заохочувальні норми можуть включати фінансові, організаційні, нормативні або рейтингові інструменти, спрямовані на підвищення ефективності публічного управління у цифрову епоху.

Отже, електронне оприлюднення нормативно-правових актів – це не лише питання інформаційних технологій, а перш за все – правова категорія, яка безпосередньо впливає на правову культуру, доступ до норм права, легітимність правотворчої діяльності та якість правового виховання. Її вдосконалення має ґрунтуватися на системному підході, що включає як юридичну уніфікацію, так і використання інструментів заохочення в праві, що відповідають сучасним цінностям правової політики демократичної держави.

Список використаної літератури:

1. Андрусів Л.М. Техніко-юридичні та методологічні засади оприлюднення нормативно-правових актів : монографія. Київ. 2020. 443 с.
2. Баранов О. А. Правове забезпечення інформаційної сфери: теорія, методологія і практика : монографія. 2014. 497 с.
3. Інформаційне законодавство України: проблеми адаптації до міжнародних правових стандартів: монографія за заг. ред. Арістової І.В. Київ. 2015. 185 с.
4. Савчин М.В. Сучасні тенденції конституціоналізму у контексті глобалізації та правового плюралізму: монографія. Ужгород. 2018. 440 с.
5. Скрипнюк О. В. Державна влада в Україні: питання вдосконалення її організації та розвитку на сучасному етапі. *Судова апеляція*. 2019. № 2. С. 8–11.
6. Gesetze im Internet. Bundesministerium der Justiz. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de>.
7. Légifrance. Le service public de la diffusion du droit. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr>.
8. Legislation.gov.uk. The National Archives. URL: <https://www.legislation.gov.uk>.
9. Murphy J. E. The Duty of the Government to Make the Law Known. URL : <https://ir.lawnet.fordham.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4606&context=fir>.
10. EUR-Lex. Access to European Union Law. URL: <https://eur-lex.europa.eu>.

Markovsky A. V. European practices of publishing legislation: experience for unifying access to law in Ukraine

The article analyzes the problem of ensuring legal certainty and accessibility of legal information in the context of digital transformation of public administration. The authors proceed from the assumption that the fragmented system of publication of normative legal acts existing in Ukraine creates significant risks of ambiguity and loss of authenticity of legal documents. This makes it extremely important to study the concept of creating a single web portal for the official publication of normative legal acts as a systemic solution.

The purpose of the study is to clarify the legal nature, functional purpose, and practical significance of such a web portal, as well as its role in ensuring the principles of transparency and the rule of law. To achieve this goal, a comparative legal method was used, which made it possible to analyze the experience of similar European platforms, in particular EUR-Lex (EU), Légifrance (France), Gesetze im Internet (Germany), and Legislation.gov.uk (United Kingdom).

The article proves that a single web portal is not just a technical tool, but an important legal institution that ensures the authenticity and reliability of legal acts. Analysis of foreign practices has shown that such centralized systems are integral elements of the legal systems of democratic states and meet high standards of openness and transparency. Based on the identified principles of operation (officiality, reliability, unity, and openness), recommendations for the creation and improvement of such a resource in Ukraine have been formulated. This will contribute to trust in state bodies.

The results obtained emphasize that the implementation of a single web portal for the publication of regulatory and legal acts is of key importance for the harmonization of Ukrainian legislation with European standards, strengthening trust in state bodies, and the formation of a modern legal culture.

Key words: *normative legal act, electronic publication of normative legal acts, rule of law, single web portal, legal culture, legal education, legal policy, values of legal policy, incentives in law, incentive norms.*